

УДК 159.942.4

С. В. Отчич

магістр психології; інженер 1 кат.,
Інститут транспортних систем і технологій
Національної академії наук України
e-mail: s.otchich@gmail.com

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКОНАНЬ ЩОДО КОХАННЯ

Дослідження присвячено феномену любові та гендерним аспектам. Проаналізовано дослідження феномену любові у психології. Розглянуто різні психологічні школи, які вивчали тему любові. Представлено погляди зарубіжних та вітчизняних вчених, які займалися класифікацією видів любові. Зроблено огляд досліджень щодо статевої специфіки у любовних переживаннях. Зазначено гендерну проблематику у наукових дослідженнях та подано характеристику гендерних стереотипів. Досліджено зв'язок переконань щодо кохання у гендерному аспекті на вибірці 120 осіб різної статі. У дослідженні використано наступні методики: «Анкета ставових ролей» (С. Бем) та «Тест на переконання щодо кохання» (Д. Шпрехер, Б. Метте). На основі дослідження переконань щодо кохання у гендерному аспекті зроблено висновок щодо прямої залежності гендерних ознак індивіда та його переконань щодо кохання, а саме: вираженість маскулічних та андрогінних ознак індивіда говорить про схильність до «Кохання з першого погляду», а вираженість фемінних ознак — до віри у «Єдиного та Єдину». «Ідеалізація» партнера і стосунків та переконання, що «Кохання пробиває шлях», притаманні більшості всіх гендерних груп.

Ключові слова: любов, маскулічність, фемінність, андрогінність.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство, переживаючи наслідки глобалізації, урбанізації, емансипації жінок, всесвітнього поширення масової культури та втрати традиційних і моральних цінностей, встало перед вибором подальшого шляху розвитку. Тема любові, яка ніколи не втрачала своєї актуальності, тепер набуває особливого значення [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найчастіше, коли йдеться про любов, мають на увазі кохання між чоловіком і жінкою. При цьому не менш важливі і інші ситуації любові: любов до себе, любов материнська і батьківська, брата і сестри, любов до справи і своєї країни, любов до Бога. Але ж і кохання між чоловіком і жінкою буває дуже різне: закоханість і зріле кохання, кохання-пристрасть і кохання-звичка, кохання споживче і кохання, яке дає [4].

Психологічний словник трактує любов як почуття, що виражає емоційно-ціннісне ставлення до того чи іншого об'єкта (людини, батьківщини, сім'ї, міста, істини, людства, релігії і т. д.); прагнення бути з максимальною повнотою представленим своїми особистісно значущими почуттями в життєдіяльності іншого таким чином, щоб пробудити в нього потребу у відповідному почутті тієї ж інтенсивності і стійкості [2].

Тему любові вивчали різні психологічні школи:

- психодинамічний напрямок (З. Фрейд, К. Г. Юнг, А. Адлер, К. Хорні, Е. Еріксон, Е. Фромм, Е. Берн),
- гештальт-психологія (І. Польштер, М. Польштер, Дж. Рейноутер),
- біхевіоризм та необіхевіоризм (Б. Ф. Скінер, С. Дак, Дж. Харві, Дж. Флойд, М. Кларк, Дж. Міллс, С. Каслер),
- когнітивна психологія (С. Шехтер, Е. Уолтер, Д. Даттон, А. Арон, Д. Лі, Л. Кемерон-Бендлер),
- гуманістична психологія (А. Г. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл),
- біологізаторський напрямок (Дольник, Лейбович),
- соціально-психологічний напрямок (Т. Кемпер, З. Рубін, В. І. Мустейн, Е. Уолстер, Б. Уолстер, Р. Дж. Стенберг, Р. Мей).

Класифікацією видів любові займалися такі зарубіжні вчені, як Е. Хатфільд, Р. Мей, Е. Фромм, Т. Кемпер, С. Уотс та П. Стеннер, Джон Алан Лі, Роберт Дж. Стернберг, а також вітчизняні психологи Л. Я. Гозман, А. Афанасьєв, В. І. Мясіщев, М. Т. Кузнецов, В. Ф. Прісняков і Л. М. Пріснякова та інші.

Вітчизняними вченими В. Ф. Прісняковим та Л. М. Прісняковою (1994) було досліджено математичне моделювання почуттів, в результаті чого були розроблені теорія переробки пам'яті людиною (ТППЛ) та формула любові, яка ставить у відповідність емоційне напруження широкого почуття любові і різницю між наявною в пам'яті людини інформацією щодо деякої абстрактної особистості і реальною людиною. Емоційне напруження вузького прийняття почуття любові може відповідати різниці інформації про абстрактну людину протилежної статі як об'єкта задоволення потреби продовження роду, свого особистого продовження та інформацій в пам'яті тієї ж людини в даний момент часу щодо реальних якостей конкретного суб'єкта [6].

Протягом останніх тисячоліть єдино вірним вважався біологічно детермінований підхід, згідно з яким в основі соціально-психологічних відмінностей між чоловіками і жінками лежить їх статева конституція. Тільки у 60–70-х рр. ХХ століття на Заході в різних галузях наукового знання стала активно заявляти про себе гендерна проблематика.

Гендерні стереотипи — це схематизовані, узагальнені образи маскулінності і фемінінності [8]. На думку Т. Б. Рябової [7], найбільш коректним є визначення, дане R. K. Unger: «Гендерні стереотипи — це соціально конструйовані категорії «маскулінність» і «фемінінність», які підтверджуються різною в залежності від статі поведінкою, різним розподілом чоловіків і жінок усередині соціальних ролей і статусів; і які підтримуються психологічними потребами людини поводитися в соціально бажаній манері і відчувати свою цілісність, несуперечність» [9].

Маскулінність — нормативні уявлення щодо соматичних, психічних і поведінкових властивостей, характерних для чоловіків. Фемінінність — нормативні уявлення щодо соматичних, психічних і поведінкових властивостей, характерних для жінок. Андрогінія — поєднання в індивіді маскулінних і фемінінних рис [5].

Згідно С. Бем, зміст маскулінної статевої ролі складають як особистісні прояви індивідуалізму (самостійність, незалежність, самодостатність, індивідуалізм, честолюбство), так і прояв індивідуалістичної позиції у взаєминах з широким колом людей (відстоювання своїх переконань, уміння самоствердитися, наполегливість, здатність відкрито виражати свою точку зору, потреба змагатися). У зміст маскулінної статевої ролі входять також характеристики активного, домінантного та інструментального типу поведінки (схильність до заняття спортом, аналітичність, здатність керувати, готовність ризикувати, легкість у прийнятті рішень, домінування, агресивність). Маскулінність відображає активну, вольову рольову позицію, націлену на досягнення успіху у макросоціальному середовищі [5].

Основною відмінною рисою фемінної статевої ролі є залежність від заступницьких відносин оточуючих. Зміст фемінної статевої ролі складають характеристики, необхідні для встановлення і підтримки близьких міжособистісних взаємовідносин: вірність, прагнення втішити, м'якість у висловлюваннях, ніжність, довірливість, делікатність у словах і діях. До характеристик фемінної статевої ролі також входять колективістські і експресивні характеристики поведінки і особистості, які передбачають високий рівень емпатії (поступливість, здатність співчувати, сприйнятливність до потреб інших). Фемінність відображає пасивну, залежну рольову позицію, націлену на досягнення успіху в стосунках в неформальному мікросоціальному середовищі [5].

Фемінізація чоловіків і маскулінізація жінок стають невід'ємними рисами сучасного суспільства, тому для виявлення певних психологічних особливостей індивіда, які впливають на його переконання щодо кохання, нами було проведено емпіричне дослідження.

Об'єкт дослідження: почуття кохання.

Предмет дослідження: гендерні аспекти переконань щодо кохання.

Гіпотеза дослідження: припущення про існування залежності між гендерними ознаками (маскулінністю, фемінінністю, андрогінністю) індивідів та їх переконаннями щодо кохання.

Мета дослідження: виявити пріоритети щодо переконань у коханні в залежності від гендерних ознак.

Виклад основного матеріалу дослідження. Базою емпіричного дослідження був вищий навчальний заклад міста Дніпропетровська державної форми власності: Національна металургійна академія України (НМетАУ). В дослідженні брали участь студенти 4-го курсу факультету комп'ютерних систем, енергетики та автоматизації НМетАУ. Загалом у дослідженні брали участь 120 осіб різної статі (90 чоловіків та 30 жінок).

Для виявлення переконань щодо кохання у гендерному аспекті ми використали наступні методики: «Анкета статевої ролі» (С. Бем) [5] та «Тест на переконання щодо кохання» (Д. Шпрехер, Б. Меттс) [1].

Для диференціації досліджуваної групи за гендерними ознаками (маскулінність, фемінінність, андрогінність) ми використали «Анкету статевої ролі» (С. Бем).

Узагальнюючі дані щодо учасників емпіричного дослідження за статевими та гендерними ознаками представимо у вигляді таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Учасники дослідження за статевими та гендерними ознаками

Гендер / Стать	Чоловіки	Жінки	Всього за гендером
Маскулінні	54	3	57
Фемінінні	–	6	6
Андрогінні	36	21	57
Всього за статтю	90	30	120

Значні показники андрогінності у чоловіків (40 %) свідчать про загальну тенденцію в українському суспільстві щодо фемінізації чоловіків, а значні показники андрогінності (2/3) жінок свідчать про загальну тенденцію щодо маскулінізації жінок.

В результаті виявлення гендерних ознак учасники дослідження були нами виділені у п'ять груп (рис. 1).

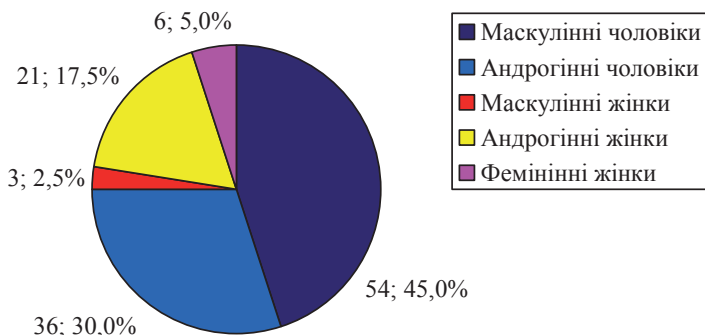


Рис. 1. Групи учасників дослідження за гендерними ознаками

Отже, отримані результати дають нам змогу аналізувати учасників дослідження за гендерними ознаками.

Узагальнюючі дані переконань щодо кохання учасників дослідження за статевими та гендерними ознаками представимо у вигляді таблиць (табл. 2, 3).

Для виявлення домінант у переконаннях щодо кохання кількість осіб у кожній гендерній групі нами була взята за 100 %.

Виявивши в учасників емпіричного дослідження переконання щодо кохання, ми стверджуємо, що «Ідеалізація» партнера і стосунків та переконання, що «Кохання пробиває шлях», притаманні більшості індивідів по кожній групі. Це свідчить про те, що більшості людей притаманна ідеалізація у любовних стосунках та впевненість в тому, що з коханням вони все переможуть.

До «Кохання з першого погляду» схильні більшість маскулінних (89 %) та андрогінних чоловіків (72 %), а також маскулінних жінок (66 %). Це свідчить про прямий зв'язок між маскулінністю та «Коханням з першого погляду».

Таблиця 2

Переконання щодо кохання учасників емпіричного дослідження за статевими та гендерними ознаками

Переконання щодо кохання	Ч(м)	Ч(а)	Ж(м)	Ж(а)	Ж(ф)
Єдиний та Єдина	–	4 (11 %)	–	6 (28 %)	4 (66 %)
Ідеалізація	32 (59 %)	21 (58 %)	2 (66 %)	13 (62 %)	4 (66 %)
Кохання пробиває шлях	43 (80 %)	31 (86 %)	2 (66 %)	17 (80 %)	4 (66 %)
Кохання з першого погляду	48 (89 %)	26 (72 %)	2 (66 %)	8 (38 %)	2 (33 %)

Віра у «Єдиного та Єдину» притаманна у більшості фемінінним жінкам (66 %). У маскулінних чоловіків та жінок така віра відсутня. Це свідчить про прямий зв'язок між фемінінністю та вірою у «Єдиного та єдину».

Представимо результати дослідження у вигляді схеми (рис. 2).

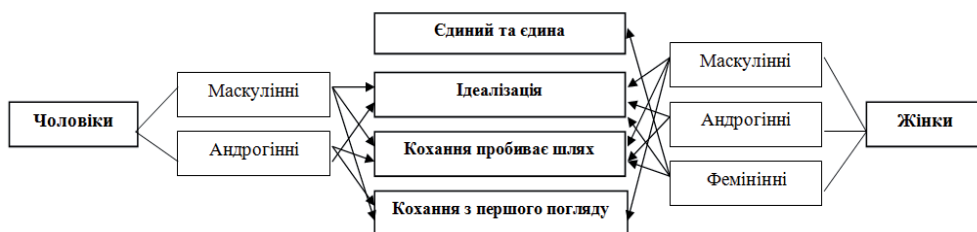


Рис. 2. Переконання щодо кохання учасників емпіричного дослідження за статевими та гендерними ознаками

Аналіз отриманих результатів свідчить про практично однаковий розвиток чуттєвої сфери особистостей, які взяли участь у емпіричному дослідженні. Чоловікам більш притаманна наївність у переконаннях щодо кохання. Жінки більше орієнтовані на особистісний та соціальний досвід, що знаходить відображення у кількісних показниках.

Таблиця 3

Переконання щодо кохання учасників емпіричного дослідження за гендерними ознаками

Переконання щодо кохання	Маскулінні	Андрогінні	Фемінінні
Єдиний та Єдина	6 (10 %)	10 (17 %)	4 (66 %)
Ідеалізація	34 (60 %)	34 (60 %)	4 (66 %)
Кохання пробиває шлях	45 (79 %)	48 (84 %)	4 (66 %)
Кохання з першого погляду	50 (88 %)	34 (60 %)	2 (33 %)

Якщо розглянути нашу вибірку за гендерними ознаками, то ми бачимо, що у переконаннях щодо кохання більшості маскулінних та андрогінних індивідів притаманні «Ідеалізація», «Кохання пробиває шлях» та «Кохання з першого погляду», а фемінінним індивідам притаманні «Єдиний та єдина», «Ідеалізація» та «Кохання пробиває шлях».

Представимо результати дослідження у вигляді схеми (рис. 3).

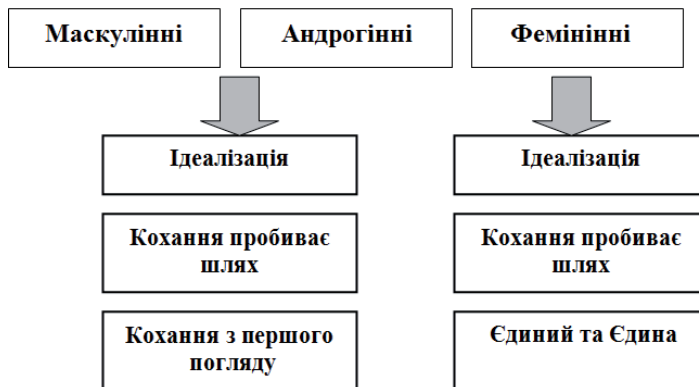


Рис. 3. Переконання щодо кохання учасників емпіричного дослідження за гендерними ознаками

Аналіз отриманих результатів свідчить про те, що «Ідеалізація» і «Кохання пробиває шлях» притаманні всім гендерним групам. Маскулінним та андрогінним індивідам характерне «Кохання з першого погляду», а фемінінним — віра у «Єдиного та Єдину».

Висновки: отже, гіпотеза нашого дослідження щодо зв'язку переконань щодо кохання індивідів з їх гендерними ознаками підтверджена. В результаті проведеного дослідження констатується пряма залежність гендерних ознак індивіда та його переконань щодо кохання, а саме: вираженість маскулінних та андрогінних ознак індивіда говорить про схильність до «Кохання з першого погляду», а вираженість фемінінних ознак — до віри у «Єдиного та Єдину». «Ідеалізація» партнера і стосунків та переконання, що «Кохання пробиває шлях», притаманні більшості всіх гендерних груп.

Перспективи подальших досліджень. Отримання нових уявлень переконань щодо кохання в залежності від вікових та гендерних ознак на інших вибірках.

Список використаних джерел і літератури

1. Дженда Л. Любовь & секс: тесты / пер. с англ. В. Г. Панова. — М.: АСТ: Астрель, 2006. — 283 с.
2. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Краткий психологический словарь: Личность, образование, самообразование, профессия. — Мн.: Хэлтон, 1998. — С. 131–132.
3. Изард К. Э. Психология эмоций: Пер. с англ. — СПб.: Питер, 1999. — 464 с.
4. Ильин Е. П. Эмоции и чувства. — СПб.: Питер, 2001. — 752 с.
5. Козлов В. В., Шухова Н. А. Гендерная психология. — Москва, 2010. — 272 с.
6. Прісняков В. Ф., Пріснякова Л. М. Математичне моделювання почуттів. — Дніпропетровськ: ДДУ, 1994. — 52 с.
7. Рябова Т. Б. Стереотипы и стереотипизация как проблема гендерных исследований // Личность, Культура. Общество. — 2003. — Т. 5, вып. 1–2 (15–16). — С. 120–139.
8. Renzetti K., Curran D. Women, men and society. — Boston, 1999. — P. 292.
9. Unger R. K. Towards a redefinition of sex and gender // Am. Psychol. — 1979. — V. 34. — P. 1085–1094.

References

1. Dzhenda L. Ljubov' & seks: testy / per. s angl. V. G. Panova. — M.: AST: Astrel', 2006. — 283 s.
2. D'jachenko M. I., Kandybovich L. A. Kratkij psihologicheskij slovar': Lichnost', obrazovanie, samoobrazovanie, professija. — Mn.: Hjelton, 1998. — S. 131–132.
3. Izard K. Je. Psihologija jemocij: Per. s angl. — SPb.: Piter, 1999. — 464 s.
4. Il'in E. P. Jemocii i chuvstva. — SPb.: Piter, 2001. — 752 s.
5. Kozlov V. V., Shuhova N. A. Gendernaja psihologija. — Moskva, 2010. — 272 s.
6. Prisnjakov V. F., Prisnjakova L. M. Matematichne modeljuvannja pochuttiv. — Dnipropetrovs'k: DDU, 1994. — 52 s.
7. Rjabova T. B. Stereotipy i stereotipizacija kak problema gendernyh issledovanij // Lichnost'. Kul'tura. Obshestvo. — 2003. — T. 5, vyp. 1–2 (15–16). — S 120–139.
8. Renzetti K., Curran D. Women, men and society. — Boston, 1999. — P. 292.
9. Unger R. K. Towards a redefinition of sex and gender // Am. Psychol. — 1979. — V. 34. — P. 1085–1094.

С. В. Отчич

магистр психологии; инженер 1 кат.,
Институт транспортных систем и технологий
Национальной академии наук Украины

ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ УБЕЖДЕНИЙ О ЛЮБВИ

Резюме

Исследование посвящено феномену любви и убеждениям о любви в гендерном аспекте. Проанализированы исследования феномена любви в психологии. Рассмотрены различные психологические школы, которые изучали тему любви. Представлены взгляды зарубежных и отечественных ученых, которые занимались классификацией видов любви. Сделан обзор исследований по половой специфике в любовных переживаниях. Отмечена гендерная проблематика в научных исследованиях и дана характеристика гендерных стереотипов. Исследована связь убеждений о любви в гендерном аспекте на выборке 120 человек разного пола. В исследовании использованы следующие методики: «Анкета половых ролей» (С. Бем) и «Тест на убеждения о любви» (Д. Шпрехер, Б. Мэттс). На основе исследования убеждений о любви в гендерном аспекте сделан вывод о прямой зависимости гендерных признаков индивида и его убеждений относительно любви, а именно: выраженность маскулинных и андрогинных признаков индивида говорит о склонности к «Любви с первого взгляда», а выраженность феминных признаков — к вере в «Единого и Единую». «Идеализация» партнера и отношений, а также убеждение, что «Любовь пробивает путь», характерны для большинства всех гендерных групп.

Ключевые слова: любовь, маскулинность, феминность, андрогинность.

S. V. Otchych

master of psychology, engineer 1 cat.,

Institute of Transport Systems and Technologies NAS of Ukraine

GENDER ASPECTS OF BELIEFS

Abstract

The research is dedicated to the phenomenon of love and gender aspects of romantic beliefs. The phenomenon of love in psychology is analyzed. The different psychological schools that have been studied the topic of love are considered. The foreign and domestic scientists specialized in classification of love styles are presented. The review of studies on gender specificity in love experiences is carried out. The gender issues in researches are outlined and gender stereotypes are defined.

The relation between gender identities and of love on sample group of 120 male and female persons was analyzed. In the research the following methods were used: «Sex Roles Inventory» (by S. Bem) and «Love Beliefs Scale» (D. Sprecher, B. Metts).

After all love convictions of all participants of empirical survey study were identified, one may state that «Idealization» of a partner and relationships and belief «Love finds a way» are inherent to most individuals in each group. This reveals that idealization in love relationships and idea that being in love they is able to overcome every difficulties are characteristic to most peoples. «Love at first sight» is typical to most masculine and tend androgyny men and masculine women. «My one and only» belief is characteristic to most feminine women. Masculine men and women have no such belief.

Based on the results of survey of love beliefs in gender aspect the conclusion about directly dependency between gender identity and love beliefs of an individual was drawn, namely, that masculine and androgyny of an individual evidences to his (her) tendency to «Love at first sight», and femininity — to «One and Only» belief.

Key words: love, masculinity, femininity, androgyny.

Стаття надійшла до редакції 23.11.2014